
ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Валентина Стеценко,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри права
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
ORCID ID: 0000-0003-3650-4975

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2026-61-6>

УДК 342.7

Сучасні підходи до класифікації прав дитини в умовах воєнного стану

Воєнний стан радикально змінює умови життя дітей: порушуються базові інститути сім'ї, освіти, охорони здоров'я; багато дітей стають внутрішньо переміщеними або біженцями; зростає ризик фізичного, психологічного насильства, експлуатації. У такому середовищі традиційні класифікації прав дітей (громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні) потребують адаптації до реалій війни – наприклад, додаткові категорії, як-от право на безпеку, безпечне середовище, психосоціальну підтримку тощо.

Україна має національне законодавство щодо прав дитини, а також є учасницею міжнародних конвенцій (зокрема Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. [1]). В умовах воєнного стану: виникає потреба уточнювати чи конкретизувати окремі права; адаптувати механізми захисту прав дитини; забезпечувати реалізацію прав навіть у надзвичайних умовах (наприклад, доступ до освіти в онлайн-форматі,

медичної допомоги тощо). Це створює практичну необхідність класифікації прав з урахуванням нових викликів.

Діти – одна із найуразливіших груп населення під час війни: травми й стрес впливають на їхнє психічне здоров'я; змінюється поведінка, навчальна активність, соціальні контакти; право на нормальний розвиток, навчання, гру та безпеку під загрозою.

Тому важливо не лише знати права дітей, але й розуміти, як вони реалізуються чи порушуються в умовах воєнного стану та які додаткові механізми захисту потрібні.

Війна ставить нові виклики щодо прав дитини, змінює їх реалізацію та захист, і вимагає адаптованої класифікації прав, що враховує реалії воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема захисту прав дитини в умовах воєнного стану набуває дедалі більшої уваги в сучасній юридичній науці, що обумовлено значними правовими та соціальними

викликами, пов'язаними з повномасштабною агресією РФ проти України.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема класифікації прав дитини є предметом дослідження значної кількості вітчизняних і зарубіжних учених. У працях М. Бальцерека, О.І. Бондарчук, В.В. Кожан, Е.В. Костіної, О.М. Кудрявцевої, М.А. Маніної, Р.А. Мюллерсона, Н.М. Опольської, П.М. Рабіновича, М.С. Пейса, Т. Хаммарберга та інших дослідників сформовано теоретичні підходи до систематизації прав дитини, визначено критерії їх класифікації та окреслено особливості реалізації цих прав у межах національного й міжнародного правового регулювання. Сучасні дослідження, зокрема праці Д.С. Терещенка [2] та Ш.Р. Тодуа [3], спрямовані на переосмислення традиційних підходів до класифікації прав дитини з урахуванням новітніх суспільно-політичних умов, збройних конфліктів та інших глобальних викликів у сфері прав людини.

Водночас аналіз історіографії свідчить, що, попри наявність значного наукового доробку, питання системної класифікації прав дитини в умовах воєнного стану потребує подальшого комплексного дослідження. Це зумовлює необхідність удосконалення наукових підходів до визначення структури прав дитини та їх систематизації з урахуванням сучасних викликів, пов'язаних із забезпеченням ефективного захисту прав і найкращих інтересів дитини в умовах збройних конфліктів.

Метою статті є обґрунтування сучасної моделі класифікації прав дитини в умовах воєнного стану шляхом систематизації існуючих доктринальних підходів, а також визначення нових критеріїв групування прав дитини з огляду на виклики збройної агресії та необхідність посилення механізмів їх державного захисту.

Виклад матеріалу. Необхідність класифікації прав дитини в умовах

воєнного стану зумовлена як правовими, такі соціальними факторами, особливо в сучасних українських реаліях.

Класифікація прав дітей в умовах воєнного стану дозволяє:

- чіткіше визначити пріоритети захисту прав дитини;
- спрямувати ресурси на вирішення проблем пов'язаних із захистом прав дитини в умовах воєнного стану;
- покращити координацію між державою, громадянським суспільством та міжнародними організаціями;
- підвищити обізнаність суспільства про права дітей у кризових ситуаціях.

Воєнний стан значно впливає на способи реалізації та захисту прав людини. За таких умов:

- окремі права можуть бути обмежені (наприклад, свобода пересування);
- деякі права потребують посиленних гарантій (зокрема право на безпеку, евакуацію та отримання гуманітарної допомоги);
- інші набувають особливої пріоритетності, зокрема право на життя, здоров'я та захист від насильства.

Класифікація дозволяє впорядкувати ці права за критеріями (за змістом, за ступенем гарантування, за рівнем ризику порушення тощо).

Класифікація прав дитини має забезпечити ефективний правовий захист. Україна є стороною Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. [1], а також керується нормами Конституції України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [4] та Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-III [5] та іншими нормативно-правовими актами. В умовах запровадження воєнного стану для забезпечення та захисту прав дитини важливе значення мають спеціальні акти, зокрема Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII [6] та Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»

від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 [7]. У зв'язку зі зміною правового режиму та підвищеним рівнем загроз виникає необхідність уточнення критеріїв класифікації прав дитини з урахуванням воєнних реалій.

В умовах війни важливо:

- визначити, які права є абсолютними та не можуть бути обмежені;
- окреслити спеціальні правові механізми їх захисту;
- врахувати міжнародні стандарти гуманітарного права.

Класифікація допомагає узгодити національне законодавство з міжнародними нормами. Важливе значення для захисту прав дитини в умовах воєнного стану має визначення пріоритетів державної політики. Під час війни ресурси держави обмежені. Тому необхідно:

- визначити першочергові напрями захисту дітей;
- розробити цільові програми підтримки (ВПО, сироти, діти з інвалідністю);
- координувати діяльність державних органів і громадських організацій.

Без чіткої класифікації прав складно встановити пріоритетність заходів.

Військовий стан підвищує ризики для дітей. В цих умовах діти стикаються з:

- загрозою життю та здоров'ю;
- психологічними травмами;
- примусовим переміщенням;
- ризиком торгівлі людьми чи незаконного усиновлення.

Тому виникає потреба виділення окремої групи прав – прав на безпеку та захист в умовах збройного конфлікту, що обґрунтовує необхідність спеціальної класифікації.

З точки зору юридичної науки, війна створює нові правові виклики:

- трансформацію змісту окремих прав;
- появу нових форм їх порушення;

- необхідність переосмислення механізмів реалізації.

Класифікація прав дитини в умовах воєнного стану сприяє розвитку доктрини прав людини та вдосконаленню законодавства.

Отже, необхідність класифікації прав дитини в умовах воєнного стану полягає у:

- систематизації прав дитини у кризових умовах;
- визначенні абсолютних і пріоритетних прав дитини;
- підвищенні ефективності державного захисту прав дитини;
- адаптації законодавства до умов збройного конфлікту;
- забезпеченні комплексного підходу до захисту дітей.

У зв'язку зі зміною правового режиму та підвищеним рівнем загроз виникає необхідність уточнення критеріїв класифікації прав дитини з урахуванням воєнних реалій.

Права дитини почали усвідомлюватися й чітко визначатися лише у ХХ столітті. Людство пройшло довгий шлях, щоб усвідомити, визнати й сформулювати права дитини, як невід'ємну частину суспільного життя. Процес виділення прав дитини в особливу сферу людської пізнавальної і суспільної діяльності почався через кілька сторіч з часу введення поняття «права людини» [8, с. 4].

Права дитини – це закріплені в міжнародних та національних законах можливості та гарантії, необхідні для захисту, розвитку, виховання та гідного життя кожної особи до 18 років.

Маніна М.А. вважає, що найчастіше застосовується класифікація прав людини, що базується на Міжнародних пактах про права людини. Водночас слід зауважити, що будь-яка класифікація є досить умовною, тобто одне й те ж право може належати до різних груп. Можливо, у зв'язку з традицією, що вже склалася в теорії прав людини, також слід застосувати цю класифікацію, але з певними змінами відповідно

до особливостей суб'єкта цих прав – дитини. Найчастіше всі права класифікують за п'ятьма групами: особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні та культурні права. Деякі автори, класифікуючи права дитини, визнають такий поділ, але виключають із нього політичні права, мотивуючи це віковими та психологічними особливостями дитини. Інші автори пропонують поділяти права дитини на загальнолюдські та ювенальні (спеціальні). При цьому ювенальними правами вважаються дозволені об'єктивним правом види поведінки, що встановлюються тільки для дітей. До цієї групи відносять виключно права дитини в сімейному або квазісімейному оточенні, розглядаючи їх лише як складову постійного союзу чоловіка та жінки або наголошуючи на можливості сурогатної заміни такого «об'єднання». Вважається, що підставою для існування цих можливостей є закріплені Конституцією загальні обов'язки утримання дітей за рахунок батьків або держави. Крім того, ці права можуть належати також людині, яка вже не є дитиною за визначенням, але має особливі соціальні потреби. Таким чином, визначати особливості прав дітей лише через сферу сімейних відносин є недоречним [9, с. 51–52].

Офіційну чи міжнародно-правову класифікацію прав людини пов'язують із правами, закріпленими в Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародних пактах 1966-го, Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод, Європейській соціальній хартії 1961-го. На основі цього виділяють політичні, громадянські, економічні, соціальні, культурні права (очевидно, критерієм попереднього поділу є сфера людського життя) [10, с. 25–26].

Також існує міркування класифікації прав дитини у міжнародних науковців. Відповідно, Р.А. Мюллерсон поділяє права дитини на цивільні

та політичні. Цивільні права визнає як права і свободи, які належать дитині як члену громадянського суспільства, а політичні права – це, як правило, права тільки громадян цієї держави. Абсолютної межі між цивільними і політичними правами не існує. Т. Хаммарбер та М.С. Пейс поділяють права дитини на: забезпечення (provision) – права, які забезпечують задоволення основних потреб дитини (право на освіту, на відпочинок і дозвілля); захист (protection) – права, які гарантують захист від негативного впливу на дитину з боку суспільства, сім'ї (захист від економічної та сексуальної експлуатації, від психологічного й фізичного насилля, жорстокого поводження); участь (participation) – права дитини на самостійні дії та участь у громадському житті (право на вільне висловлювання своїх поглядів з усіх питань стосовно дітей) [8, с. 6].

Костіна Е.В., вважає що доцільно права дитини згрупувати у чотири групи: 1) індивідуальні (громадянські, приватні) права; 2) сімейні права; 3) соціальнокультурні права; 4) права дітей з особливими потребами [11].

Рабінович П.М. виділяє, такі права дитини:

– фізичні – права на першочерговість захисту і допомоги, здорове зростання, неприпустимість таких кримінальних покарань, як смертна кара і довічне тюремне ув'язнення;

– особистісні – права на знання своїх батьків і нерозлучення з ними (сімейні зв'язки), отримувати виховання;

– культурні – право на ігри і розважальні заходи;

– економічні – право не бути залученим до роботи до досягнення певного віку;

– політичні – права не призиватись на державну військову службу до 15 років, на захист з боку держави від недбалого і брутального, жорстокого поводження, експлуатації та

розбещення [12, с. 18–19]. Вчений права дитини розглядає як невід'ємну частину системи прав людини, що мають універсальний характер, але водночас потребують спеціальних правових механізмів гарантування та захисту з боку держави і суспільства.

Маніна М.А., вважає, що у випадку класифікації прав дитини можливо доцільним було б поділяти їх на первинні та похідні. Виходячи з цієї класифікації всі права, які належать дитині, можна поділити на дві основні групи. До першої з них віднести право на життя, право на медичну допомогу та охорону здоров'я, право на соціальний захист та право на достатній життєвий рівень. Саме завдяки цим можливостям з'являється новий суб'єкт прав, виникає його правосуб'єктність та можливості для його існування й розвитку. Усі інші права можна вважати похідними. Крім цього права дитини можна класифікувати на такі, що залежать від віку, та незалежні від часу реалізації [13, с. 19].

Бондарчук О.І. на підставі проведеного авторського дослідження пропонує таку класифікацію прав дитини: приватні права; сімейні права; соціально-культурні права; особливі права [8, с. 8].

Тодуа Ш.Р. у своєму дослідженні основну увагу зосередив на вивченні прав дитини, які можуть бути обмежені в умовах війни, поділяє їх на абсолютні та відносні. Абсолютні права, його думку є такими, що не підлягають жодним обмеженням за будь-яких обставин [3, с. 75].

Терещенко Д.С. здійснює класифікацію конституційних прав дитини з урахуванням сучасних суспільно-політичних трансформацій, збройного конфлікту та глобальних викликів у сфері прав людини. Він пропонує покласти в основу загальної класифікації прав дитини критерій впливу суспільно-політичної ситуації та диференціацію їх на дві основні групи:

ординарні (традиційні) та екстраординарні. Ординарні (традиційні) права дитини пропонується визначати як юридичні можливості, врегульовані нормами конституції, вітчизняного законодавства та міжнародно-правовими актами, що забезпечують повноцінну життєдіяльність та розвиток дитини і реалізуються в умовах стабільного функціонування суспільства та держави. До них належать стандартні, загальновизнані права дитини: право на життя, освіту, охорону здоров'я, сімейне виховання, свободу думки й слова тощо. Натомість екстраординарні права дитини розглядаються як юридично визначені, врегульовані нормами Конституції, вітчизняного законодавства та міжнародно-правовими актами, можливості, що мають спеціальний механізм реалізації, захисту та відновлення в період дії особливих правових режимів (воєнний стан, надзвичайний стан, надзвичайна ситуація) з урахуванням особливих потреб життєдіяльності та розвитку дитини. До таких прав віднесено право на безпеку, евакуацію, гуманітарну допомогу, притулок, захист від участі у воєнних діях тощо [2, с. 271].

Узагальнюючи наведені підходи, можна зробити висновок, що сучасна наукова доктрина не містить єдиної універсальної класифікації прав дитини. Найбільш поширеними є такі критерії їх поділу:

- за змістом прав;
- за сферою суспільних відносин, у якій вони реалізуються;
- за функціональним призначенням;
- за механізмами правового забезпечення.

Комплексне використання зазначених критеріїв дозволяє більш повно відобразити систему прав дитини та забезпечити ефективне формування правових механізмів їх захисту, особливо в умовах сучасних суспільних викликів, зокрема воєнного стану.

Розглянемо основні критерії, за якими доцільно здійснювати класифікацію прав дитини в умовах воєнного стану.

1. За змістом (традиційний підхід):

- особисті (громадянські) права: право на життя, ім'я, громадянство, захист від насильства;
- соціально-економічні права: право на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист;
- культурні права: право на розвиток особистості, доступ до культурних цінностей;
- політичні права (з урахуванням віку): свобода думки, висловлення поглядів.

В умовах війни окремі групи прав набувають пріоритетного значення (зокрема, право на життя та безпеку).

2. Воєнний стан передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав, проте не всі права підлягають такому обмеженню.

За цим критерієм права дитини поділяються на:

- абсолютні права (непорушні): право на життя, заборона катувань, заборона рабства.
- відносні права (права, що можуть бути обмежені): свобода пересування, доступ до певних публічних послуг (у зв'язку з безпековими заходами).

Цей критерій дозволяє визначити межі державного втручання та забезпечити відповідність принципу пропорційності.

3. За рівнем ризику порушення в умовах війни:

- права з високим ризиком порушення: право на безпеку, сімейне виховання, освіту;
- права з середнім ризиком: право на відпочинок, культурний розвиток;
- права з відносно стабільним рівнем реалізації: право на ім'я, громадянство (якщо немає примусової зміни правового статусу).

Цей критерій має практичне значення для визначення першочергових заходів захисту.

4. За суб'єктом забезпечення:

- права, що гарантуються державою: соціальний захист, освіта, медична допомога;
- права, що забезпечуються сім'єю: право на виховання, турботу, розвиток;
- права, реалізація яких залежить від міжнародних організацій: гуманітарний захист, допомога дітям-біженцям.

Такий підхід сприяє координації зусиль та підвищенню ефективності механізмів правового захисту.

5. За характером загроз у воєнний період:

- права, пов'язані з фізичною безпекою: захист від бойових дій, мінної небезпеки, депортації;
- права, пов'язані з психологічною безпекою: право на психосоціальну підтримку;
- права, пов'язані з соціальною стабільністю: право на освіту (включно з дистанційною формою), соціальну інтеграцію.

6. За особливостями правового статусу окремих категорій дітей (спеціальний критерій):

- діти, які проживають у зоні бойових дій;
- внутрішньо переміщені діти;
- діти-біженці;
- діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування;
- діти з інвалідністю.

Цей критерій дозволяє врахувати диференційований підхід до захисту прав. Кожна із зазначених категорій потребує спеціальних гарантій та адаптованих механізмів правового захисту.

Класифікація прав дитини в умовах воєнного стану ґрунтується на загальній системі прав людини, однак враховує специфічні ризики, пов'язані з військовими діями, переміщенням населення, порушенням безпеки та обмеженням доступу до соціальних послуг.

У науковому узагальненні права дитини в умовах воєнного стану доцільно класифікувати за кількома групами.

1. Базові права на життя та безпеку. Ця група охоплює права, безпосередньо пов'язані із забезпеченням фізичного існування дитини в умовах воєнної загрози. До них належать: право на життя; право на особисту безпеку та захист від воєнних дій; право на медичну допомогу та охорону здоров'я; право на належні умови існування (харчування, житло, гуманітарна допомога).

2. Права на захист від наслідків війни. Ця група пов'язана із запобіганням порушень прав дітей, які можуть виникати під час збройних конфліктів. До неї належать: право на захист від насильства, жорстокого поводження та експлуатації; право на захист від незаконного переміщення, депортації чи торгівлі дітьми; право на правовий захист дітей, які постраждали від воєнних дій; право на спеціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

3. Соціально-економічні права дитини. Навіть в умовах воєнного стану держава зобов'язана забезпечувати реалізацію основних соціальних прав дітей: право на соціальний захист і державну допомогу; право на освіту (у тому числі дистанційну або альтернативні форми навчання); право на медичне обслуговування; право на належний рівень життя.

4. Сімейні права дитини. Війна часто призводить до роз'єднання сімей, тому особливої ваги набувають: право дитини жити та виховуватися в сім'ї; право на спілкування з батьками та родичами; право на воз'єднання сім'ї; право на усиновлення або інші форми сімейного виховання у разі втрати батьків.

5. Права дитини на розвиток і психологічну підтримку. В умовах війни важливим є забезпечення повноцінного розвитку дитини: право на освіту

та розвиток здібностей; право на культурний і духовний розвиток; право на психологічну допомогу та реабілітацію; право на відпочинок і дозвілля.

6. Права на участь у прийнятті рішень. Навіть у складних умовах дитина має право висловлювати власну думку: право бути вислуханою у питаннях, що її стосуються; право на доступ до інформації; право брати участь у прийнятті рішень відповідно до віку та рівня зрілості.

Така класифікація дозволяє системно оцінити стан забезпечення прав дитини під час збройного конфлікту та визначити пріоритетні напрями діяльності держави, міжнародних організацій і громадянського суспільства щодо їх захисту.

Критерії класифікації прав дитини в умовах воєнного стану мають бути:

- комплексними;
- міжгалузевими (конституційне право, міжнародне право, гуманітарне право);
- орієнтованими на реальні ризики та потреби дітей;
- спрямованими на практичне застосування.

Висновок. Отже, класифікація прав дитини в умовах воєнного стану повинна здійснюватися на основі комплексних критеріїв, що враховують зміст прав, можливість їх обмеження, рівень ризику порушення, суб'єкт забезпечення та специфіку становища окремих категорій дітей. Такий підхід сприяє систематизації правових норм, підвищує ефективність державної політики та забезпечує реальний захист прав дитини в умовах збройного конфлікту.

Класифікацію прав дитини в умовах воєнного стану можна поділити на такі основні групи: права на життя та безпеку; права на захист від наслідків війни; соціально-економічні права; сімейні права; права на розвиток і психологічну підтримку; права на участь у прийнятті рішень.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини : Конвенція; ООН від 20.11.1989 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021 (дата звернення: 04.03.2026).
2. Терещенко Д.С. Класифікація конституційних прав дитини: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Випуск 91. Частина 1. С. 271–277. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/42.pdf>. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.40>.
3. Тодуа Ш.Р. Забезпечення найкращих інтересів дитини в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 18 : Право : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Випуск 43. С. 75–81. URL: <https://enpui.rb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70b6f754-320f-4fa8-8ff2-12bb72b4a09e/content>. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2024.43.11>.
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.03.2026).
5. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2402-14> (дата звернення: 06.03.2026).
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 06.03.2026).
7. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/64/2022> (дата звернення: 06.03.2026).
8. Боднарчук О.І. Поняття та класифікації прав дитини, як складові прав людини. С. 4–9. URL: <https://soclaw.idp.nau.kyiv.ua/archive/2016/3/3.pdf>.
9. Маніна М.А. Особисті права дитини. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2013. Вип. 4. С. 49–56. URL: https://apnl.dnu.in.ua/4_2013/10.pdf.
10. Кожан В.В. Класифікація особистих прав людини. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету* : Серія: Право. 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 1. С. 24–27. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15157>.
11. Костіна Е.В. Сутність основних детермінантів адміністративно-правового захисту прав дитини. *Митна справа*. 2012. № 1(79). Частина 2. Книга 1. С. 116–121.
12. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. 2008, Львів: Край, 300 с.
13. Маніна М. А. Особливості класифікації деяких конституційних прав і свобод дитини в Україні. *Право і суспільство*. 2007. № 1. С. 19–23.

Стеценко В.Ю. Сучасні підходи до класифікації прав дитини в умовах воєнного стану.

У статті проаналізовано сучасні підходи до класифікації прав дитини в умовах воєнного стану, а також визначено нові критеріїв групування прав дитини з огляду на виклики збройної агресії та необхідність посилення механізмів їх державного захисту.

Зазначено, що необхідність класифікації прав дитини в умовах воєнного стану полягає у: систематизації прав дитини у кризових умовах; визначенні абсолютних і пріоритетних прав дитини; підвищенні ефективності державного захисту прав дитини; адаптації законодавства до умов збройного конфлікту; забезпеченні комплексного підходу до захисту дітей.

Визначено, що класифікація прав дитини в умовах воєнного стану повинна здійснюватися на основі комплексних критеріїв, що враховують зміст прав, можливість

їх обмеження, рівень ризику порушення, суб'єкт забезпечення та специфіку становища окремих категорій дітей. Зазначено, що такий підхід сприяє систематизації правових норм, підвищує ефективність державної політики та забезпечує реальний захист прав дитини в умовах збройного конфлікту.

Узагальнюючи наведені підходи, зроблено висновок, що сучасна наукова доктрина не містить єдиної універсальної класифікації прав дитини. Найбільш поширеними є такі критерії їх поділу: за змістом прав дитини; за сферою суспільних відносин, у якій вони реалізуються; за функціональним призначенням; за механізмами правового забезпечення.

На основі дослідження права дитини в умовах воєнного стану можна поділити на такі основні групи: права на життя та безпеку; права на захист від наслідків війни; соціально-економічні права; сімейні права; права на розвиток і психологічну підтримку; права на участь у прийнятті рішень.

Ключові слова: права дитини, воєнний стан, класифікація прав дитини, критерії класифікації прав дитини, захист прав дітей.

Stetsenko V. Modern approaches to the classification of children's rights in martial law

The article analyzes modern approaches to the classification of children's rights in martial law, and also defines new criteria for grouping children's rights in view of the challenges of armed aggression and the need to strengthen the mechanisms of their state protection.

It is noted that the need to classify children's rights in martial law consists in: systematizing children's rights in crisis conditions; determining absolute and priority children's rights; increasing the effectiveness of state protection of children's rights; adapting legislation to the conditions of armed conflict; ensuring a comprehensive approach to child protection.

It is determined that the classification of children's rights in martial law should be carried out on the basis of comprehensive criteria that take into account the content of rights, the possibility of their restriction, the level of risk of violation, the subject of provision and the specifics of the situation of individual categories of children. It is noted that such an approach contributes to the systematization of legal norms, increases the effectiveness of state policy and ensures real protection of children's rights in armed conflict.

Summarizing the above approaches, it can be concluded that modern scientific doctrine does not contain a single universal classification of children's rights. The most common criteria for their division are: by the content of children's rights; by the sphere of social relations in which they are implemented; by functional purpose; by mechanisms of legal support.

Based on the study, the classification of children's rights in martial law can be divided into the following main groups: the right to life and security; the right to protection from the consequences of war; socio-economic rights; family rights; the right to development and psychological support; the right to participate in decision-making.

Key words: children's rights, martial law, classification of children's rights, criteria for classifying children's rights, protection of children's rights.

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026